

dr Snježana Dobrota

Filozofski fakultet Sveučilišta u Splitu, Hrvatska
dobrota@ffst.hr

NASTAVA GLAZBE U KONTEKSTU CJELOVITE KURIKULARNE REFORME U HRVATSKOJ

Sažetak

Teorijska baza istraživanja temelji se na pregledu relevantne literature o nastavi glazbe i njenom utjecaju na razvoj glazbenog ukusa i kriterija za vrednovanje kvalitetnih glazbenih ostvarenja. Cilj ovog istraživanja je komparirati postojeći Nastavni program Glazbene kulture (Nastavni plan i program za osnovnu školu, 2006) i Glazbene umjetnosti (Nastavni programi za gimnazije – Glazbena umjetnost, 1999) s Prijedlogom Nacionalnog kurikulumu nastavnog predmeta Glazbena kultura i Glazbena umjetnost (2016) koji je proizašao iz Cjelovite kurikularne reforme. Kako bi se ostvario navedeni cilj, formulirani su sljedeći problemi istraživanja: (1) istražiti razlike u strukturi i sadržaju navedenih dokumenata; (2) istražiti promjene u području ocjenjivanja i vrednovanja učeničkih postignuća. Doprinos ovog istraživanja temelji se na cjelovitom prikazu Prijedloga Nacionalnog kurikulumu nastavnog predmeta Glazbena kultura i Glazbena umjetnost kao dokumenta koji pokriva cijelu odgojno-obrazovnu vertikalu, od prvog razreda osnovne škole do četvrtog razreda srednje škole, čime se postiže logičnost i integrativnost sadržaja učenja i poučavanja, definiranja ishoda i razina njihove usvojenosti.

U radu se sugerira mogućnost nastavka istraživanja u smjeru ispitivanja stavova učitelja o novom programu te osposobljenosti za njegovu realizaciju.

Glavne riječi: nastava glazbe, nastavni program, Cjelovita kurikularna reforma.

Uvod

Kurikularna reforma jedna je od prvih mjera kojom započinje realizacija Strategije obrazovanja, znanosti i tehnologije, a cilj joj je uspostavljanje usklađenog i učinkovitog sustava odgoja i obrazovanja kroz cjelovite sadržajne i strukturne promjene. Reformom je planirano produljenje obveznog obrazovanja na devetogodišnju osnovnu školu, iako bi se planirane promjene trebale uvoditi postepeno. Prva faza reforme obuhvaća sljedeće aktivnosti: (1) izradu kurikulumu svih razina i vrsta odgoja i obrazovanja temeljenih na odgojno-obrazovnim ishodima; (2) prijedlog novog sustava vrednovanja, ocjenjivanja i izvještavanja o uče-

ničkim postignućima; (3) sustavno osposobljavanje učitelja za primjenu novih kurikuluma i promjene u procesu poučavanja i učenja; (4) prijedlog načela i smjernica za izradu priručnika, udžbenika i drugih nastavnih pomagala te digitalizaciju istih i korištenje IKT-a u obrazovanju.

Nacionalni kurikulumi nastavnih predmeta dio su sustava nacionalnih kurikulumskih dokumenata koji je *Okvirom nacionalnog kurikuluma* (ONK) određen kao sustav dokumenata kojima se na nacionalnoj razini iskazuju namjere povezane sa svrhom, ciljevima, očekivanjima, ishodima, iskustvima djece i mladih osoba, s organizacijom odgojno-obrazovnog procesa i s vrednovanjem. Iz ***Okvira nacionalnog kurikuluma*** proizlaze **nacionalni kurikulumi** za različite razine i vrste odgoja i obrazovanja (*Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje, Nacionalni kurikulum za osnovnoškolski odgoj i obrazovanje, Nacionalni kurikulum za gimnazijsko obrazovanje, Nacionalni kurikulum za strukovno obrazovanje, Nacionalni kurikulum za umjetničko obrazovanje*), ***Područja kurikuluma, Kurikulumi međupredmetnih tema, Predmetni kurikulumi*** te ***Okvir za vrednovanje procesa i ishoda učenja u odgojno-obrazovnom sustavu RH, Okvir za poticanje i prilagodbu iskustava učenja te vrednovanja postignuća učenika s teškoćama i Okvir za poticanje iskustava učenja i vrednovanja postignuća darovitih učenika.***

Kako bismo istražili razlike u strukturi i sadržaju navedenih dokumenata te promjene u području ocjenjivanja i vrednovanja učeničkih postignuća, u nastavku slijedi analiza postojećeg nastavnog programa nastave glazbe u osnovnim i srednjim školama te Prijedloga nacionalnog kurikuluma nastavnoga predmeta Glazbena kultura/Glazbena umjetnost.

Nastavni plan i program za osnovnu školu

U uvodnom dijelu dokumenta navodi se kako nastavu glazbene kulture prožimaju dva temeljna načela i to *psihološko*, koje govori o tome da učenici vole glazbu i da se žele njome aktivno baviti te *kulturno-estetsko načelo*, prema kojemu nastava glazbe osposobljava učenika da bude kompetentni korisnik glazbene kulture. U nižim razredima osnovne škole učenici pjevaju, slušaju glazbu, sviraju, improviziraju, plešu i sl. Predmetna nastava može započeti u 4. razredu i u središtu pozornosti je učenikova glazbena aktivnost. Program nastave glazbe je otvoren, što znači da je učitelj slobodan u izboru načina aktivnog muziciranja, dok slušanje i upoznavanje glazbe predstavlja njegov obvezni dio. Popisi pjesama također se trebaju shvatiti kao preporuka a učitelj je slobodan i u izboru primjera za slušanje. To se posebno odnosi na nastavnu cjelinu *Folklorna glazba* gdje je učitelju prepusten izbor redoslijeda obrade kako bi se moglo poštivati načelo zavičajnosti. Otvorenost se ogleda i u području glazbenog opismenjivanja koje je svedenu na razinu prepoznavanja grafičkih znakova. Nastavna područja izvođenja glazbe, pjevanje i sviranje, u pravilu se ne ocjenjuju, a mogu se ocjenjivati razine obrazovnih postignuća kod nastavnih tema upoznavanje glazbe te uočavanja glazbenih sastavnica.

Osim redovne nastave, nastava glazbe u osnovnoj školi uključuje izbornu nastavu, izvannastavne aktivnosti te izvanučioničku nastavu. Posebna pozornost trebala bi se posvetiti ansamblima (zbor i orkestar).

Cilj nastave glazbe je „uvođenje učenika u glazbenu kulturu, upoznavanje osnovnih elemenata glazbenog jezika, razvijanje glazbene kreativnosti, uspostavljanje i usvajanje vrijednosnih mjerila za (kritičko i estetsko) procjenjivanje glazbe“ (Nastavni plan i program, 2006, 66). Programom su propisane i sljedeće zadaće nastave glazbe: „upoznavanje različitih glazbenih djela, upoznavanje osnovnih elemenata glazbenoga jezika te poticanje na samostalnu glazbenu aktivnost“ (Nastavni plan i program, 2006, 67). U nastavku se nalaze napomene koje se odnose na različite aktivnosti nastave glazbe.

Nastava glazbe u prva tri razreda osnovne škole temelji se na aktivnostima pjevanja, sviranja, slušanja i glazbene kreativnosti. Učenici trebaju uočiti i slušno razlikovati visinu i trajanje tona, dinamiku i tempo skladbe, razvijati intonativne i ritamske sposobnosti, glazbeno pamćenje, prepoznati i slušno razlikovati vokalnu, instrumentalnu i vokalno-instrumentalnu glazbu, prepoznati i slušno razlikovati izvodilački sastav, razvijati glazbeni izričaj, zvukovnu radoznalost i glazbenu kreativnost, obogaćivati emocionalni svijet i izoštravati umjetnički senzibilitet te razvijati glazbeni ukus uspostavljanjem vrijednosnih kriterija za kritičko i estetski utemeljeno procjenjivanje glazbe. U nastavku su navedena nastavna područja, popisi pjesama i skladbi te ključni pojmovi i obrazovna postignuća.

U četvrtom, petom i šestom razredu osnovne škole nastava glazbe obuhvaća sljedeća područja: pjevanje, slušanje i poznavanje glazbe, izvođenje glazbe i glazbeno pismo, glazbene igre i slobodno, improvizirano ritmiziranje, kretanje na glazbu, ples i sviranje (tablica 1).

Tablica 1. Popis nastavnih područja u 4., 5. i 6. razredu osnovne škole.

Razred	Nastavna područja			
4. razred	pjevanje	slušanje i upoznavanje glazbe	izvođenje glazbe i glazbeno pismo	glazbene igre
5. razred	pjevanje	slušanje i upoznavanje glazbe • oblikovanje glazbenoga djela • gudača glazbala • folklorna glazba*	izvođenje glazbe i glazbeno pismo	slobodno, improvizirano ritmiziranje, kretanje na glazbu, ples i sviranje
6. razred	pjevanje	slušanje i upoznavanje glazbe • oblikovanje glazbenoga djela • pjevački glasovi • glazbala (s tipkama, trzalačka)	izvođenje glazbe i glazbeno pismo	slobodno, improvizirano ritmiziranje, kretanje na glazbu, ples i sviranje

* Teme iz folklorne glazbe, od 5. razreda nadalje, obrađuju se slobodnim redoslijedom po razredima po načelu zavičajnosti.

Aktivnosti nastave glazbe u sedmom i osmom razredu osnovne škole reducirane su na pjevanje, slušanje i upoznavanje glazbe te sviranje, stvaralaštvo, računalno – po izboru (tablica 2).

Tablica 2. Popis nastavnih područja u 7. i 8. razredu osnovne škole.

Razred	Nastavna područja		
7. razred	pjevanje	slušanje i upoznavanje glazbe • oblikovanje glazbenoga djela • glazbala (drvena i limena puhaća glazbala, udaraljke) • instrumentalne vrste i sastava simfonijskog orkestra • folklorna glazba	sviranje (sintisajzer), stvaralaštvo, računalno (MIDI-oprema) – po izboru
8. razred	pjevanje	slušanje i upoznavanje glazbe • glazbeno-scenske vrste (opera, opereta, musical, balet) • vokalno-instrumentalne vrste (oratorij i kantata) • popularna glazba • glazbala (elektronička glazbala) • glazbeno stilska razdoblja (glazba do srednjeg vijeka; glazba renesanse i baroka; glazba u Bečkoj klasi; glazba romantizma; glazba 20. stoljeća; jazz)	sviranje (sintisajzer), stvaralaštvo, računalno (MIDI-oprema) – po izboru

Nastavni program za gimnazije – Glazbena umjetnost

U Nastavni planu i programu za gimnazije navodi se kako je svrha nastave glazbene umjetnosti u gimnaziji „sveobuhvatan odgoj mladeži u kulturi i, u tom sklopu, odgoj poznavatelja temeljnih značajki glazbe, a po mogućnosti aktivnoga sudionika u glazbenom životu svoje životne sredine“ (Nastavni plan i program za gimnazije, Glazbena umjetnost, 1999, 77). Zadaće nastave glazbe su: „(1) omogućiti učenicima nastavak upoznavanje izražajnih sredstava glazbe i njenih sastavnica; (2) slušno i teorijski dopuniti poznavanje glazbala i pjevačkih glasova te različitih vrsta izvodačkih sastava; (3) upoznati temeljne glazbene oblike i najtipičnije vrste glazbenih djela; (4) naučiti razlikovati značajke glazbe nastale tijekom pojedinih povijesnih razdoblja i na temelju tih značajki moći približno ustanoviti kojem razdoblju ili stilskom pravcu pripada neko upravo slušano djelo; (5) upoznati veći broj umjetničkih glazbenih djela iz svjetske literature i saznati najznačajnije podatke o njihovim stvarateljima; (6) upoznati vrijedna umjetnička dostignuća hrvatskih ranijih i suvremenih glazbenih stvaratelja; (7) razviti u učenicima želju za samostalnim stjecanjem novih spoznaja i znanja o glazbenoj umjetnosti; (8) osposobiti učenike da na temelju stečenoga znanja mogu sami približno procijeniti umjetničku razinu djela koje slušaju; (9) poticati i razvijati potrebu mladih

za praćenje glazbenoga (i cjelokupnoga umjetničkoga) života uže i šire životne sredine; (10) steći svijest o razini cjelokupne hrvatske civilizacije i razviti u učenika želju da i sami njeguju vrijednosti naše glazbene tradicije i sudjeluju u njejoj stalnoj nadogradnji; (11) poticati mladež na izravno osobno sudioništvo u izvođenju glazbe (u školskim ansamblima ili u umjetničkim društvima izvan škole)“ (Nastavni plan i program za gimnazije, Glazbena umjetnost, 1999, 77).

Nastava glazbe u gimnaziji koncipirana je prema *dijakronijskom modelu*, u kojemu “program uglavnom slijedi kronološki tijek razvoja glazbe i njenih stilova” (Nastavni plan i program za gimnazije. Glazbena umjetnost, 1999, 77), pa je tako za prvi razred gimnazije predviđena obrada *Sastavnica glazbenoga govora i Razvoja glazbe od njenih početaka do renesanse (tj. do kraja 16. stoljeća)*, za drugi *Barok, galantni stil i bečka klasika (cijelo 17. i 19. stoljeće)*, u trećem se razredu učenici upoznaju s razdobljem *Od romantizma do impresionizma (glazbena umjetnost tijekom 19. stoljeća)*, a u četvrtom s *Razvojnim pravcima glazbene umjetnosti tijekom 20. stoljeća* (Nastavni plan i program za gimnazije. Glazbena umjetnost, 1999, 77). Za svaki razred navedene su posebne zadaće i sadržaji.

U dvogodišnjem programu glazbene umjetnosti za prvi razred predviđena je obrada *Uvoda u glazbenu umjetnost i Razvoja glazbe od njenih početaka do kraja 18. stoljeća*, dok se u drugom razredu obrađuje *Pregled razvoja glazbene umjetnosti od Beethovena do naših dana (19. i 20. stoljeće)* (Nastavni plan i program za gimnazije. Glazbena umjetnost, 1999, 84).

Na kraju dokumenta navedene su didaktičke upute.

Osnovni nedostatak dijakronijskog modela nastave glazbe jest da je takva nastava učenicima nezanimljiva, te da im „...nudi glazbu koja je suprotna njihovim stvarnim, potencijalnim i poželjnim glazbenim interesima, i to osobito na početku učenja, što, opet, može imati negativne motivacijske učinke i na kasnije razrede” (Rojko, 2001, 6). Kao daljnje nedostatke te koncepcije Rojko navodi pretjeranu opširnost sadržaja, verbalizam na štetu glazbe, te pretvaranje nastave u relativno rigidnu shemu (Rojko, 2001, 6–7).

I rezultati istraživanja uglavnom pokazuju kako glazba često nije omiljeni predmet među učeničkom populacijom, što se posebno odnosi na gimnazijalce (Bray, 2000; Harland i sur., 2000). Lamont i sur. (2003) ističu kako više od trećine učeničke populacije ne pokazuje interes prema sviranju instrumenata te da, s ulaskom u srednju školu, njihov interes sve više opada. Ross (1995) uočava kako je glazba jedan od najnepopularnijih predmeta u srednjoj školi jer pokušaji moderniziranja glazbenog kurikulumu nisu uspjeli: učitelji se drže standardnih okvira, a ne prilagođavaju se novim izazovima. U istraživanju engleskih učenika u dobi od 13–14 godina North, Hargreaves i O'Neill (2000) nalaze da su učenici percipirali korist od sviranja i slušanja popularne glazbe, u smislu užitka, razvijanja kreativnosti i mašte, opuštanja tenzija i stresa i sl., za razliku od slušanja klasične glazbe koje povezuju s ugađanjem roditeljima i učiteljima. Boal-Palheiros i Hargreaves (2001) takvu situaciju objašnjavaju činjenicom da slušanje glazbe kod

kuće i u školi ispunjava različite funkcije. Tako sudionici ističu da je slušanje glazbe kod kuće povezano s užitkom, emocionalnim raspoloženjima i društvenim odnosima, dok je slušanje u školi povezano s motivacijom za učenje.

Za razliku od *dijakronijskog* modela, u *sinkronijskom modelu* u prvom planu nalazi se glazba, a ne kronološki slijed, čime se postiže zanimljivost i raznolikost nastave, te se izbjegava verbaliziranje o glazbi. Aktivnim slušanjem glazbe, koje podrazumijeva uočavanje glazbeno-izražajnih sastavnica djela, kao što su izvođači, tempo, dinamika, oblik i sl., te koncipiranjem glazbene nastave prema *sinkronijskom modelu*, stvoreni su preduvjeti za ostvarivanje zadataka glazbene nastave, koje Rojko koncipira na sljedeći način:

- upoznati, naučiti pojavne oblike glazbe (u najširem značenju toga pojma);
- upoznati, naučiti, zapamtiti određen (što je moguće veći) broj glazbenih djela;
- upoznati, naučiti neke osnovne i važne podatke iz glazbene povijesti;
- steći glazbeni ukus (Rojko, 2001, 13).

Tako koncipirana glazbena nastava predstavljala bi uistinu vrijedan prilog kultiviranju glazbenog ukusa mladih. Na taj način uspostavili bi se i "umjetnički kriteriji koji će omogućiti kritičko primanje medijima posredovane glazbe" (Rojko, 1996, 70–71).

Prijedlog Nacionalnog kurikulum nastavnoga predmeta Glazbena kultura/Glazbena umjetnost

Nacionalnim kurikulumima nastavnih predmeta određuju se svrha, ciljevi, struktura, odgojno-obrazovni ishodi i razine njihove usvojenosti, učenje i poučavanje, povezanost s drugim predmetima, odgojno-obrazovnim područjima i međupredmetnim temama te vrednovanje usvojenosti odgojno-obrazovnih ishoda u predmetu.

Prijedlog Nacionalnog kurikulum nastavnoga predmeta Glazbena kultura/Glazbena umjetnost (2016) koncipiran je u osam poglavlja. U prvom poglavlju, *Opis nastavnoga predmeta Glazbena kultura i Glazbena umjetnost*, ističe se kako je učenje glazbe neizostavan čimbenik u oblikovanju glazbenih i općih (generičkih) kompetencija učenika. Tijekom nastave glazbe razvijaju se glazbene sposobnosti učenika, usvaja se jezik glazbe, razvija se pojedinac koji voli glazbu, koji ima trajnu potrebu za glazbom i koji posjeduje kriterije za vrednovanje glazbe različitog podrijetla, vrste i stila. Pored psihološkog i kulturno-estetskog načela, ovaj dokument navodi još tri načela nastave glazbe i to: antropološko načelo, načelo interkulturalnosti i načelo sinkroničnosti. Ističe se kako organizacija nastave glazbe proizlazi iz prirode same glazbe, koja je integrativna i interdisciplinarna.

Drugo poglavlje, *Odgojno-obrazovni ciljevi nastavnoga predmeta Glazbena kultura i Glazbena umjetnost*, navodi glavne ciljeve nastave glazbe: (1) upoznavati glazbenu umjetnost reprezentativnim ostvarenjima klasične, tradicijske i popularne glazbe; (2) osvijestiti vrijednosti regionalne, nacionalne i europske kulturne baštine u kontekstu svjetske kulture; (3) steći iskustva slobodnoga izražavanja i oblikovanja ideja, osjećaja i stavova; (4) razviti glazbene sposobnosti u najširem smislu te riječi.

U trećem poglavlju, *Domene u organizaciji nastavnoga predmeta Glazbena kultura i Glazbena umjetnost*, navode se domene/koncepti koje čine gradivnu strukturu predmeta i protežu se kroz cijeli period poučavanja predmeta. U slučaju Glazbene kulture i Glazbene umjetnosti radi se o sljedećim domenama: *Slušanje i upoznavanje glazbe, Izražavanje glazbom i uz glazbu te Glazba u kontekstu* (razumijevanje glazbe u društveno-povijesnome i kulturnome kontekstu). Objedinjujući elementi koji postoje u svim domenama su *glazbeni jezik i informacijsko-komunikacijska tehnologija*. U različitim odgojno-obrazovnim ciklusima¹ domene su zastupljene u manjem ili većem intenzitetu i ekstenzitetu, pa je tako u prvom i drugom ciklusu dominantna domena *Izražavanje glazbom i uz glazbu*, a u trećem, četvrtom i petom ciklusu domena *Slušanje i upoznavanje glazbe*.

U četvrtom poglavlju, *Odgojno-obrazovni ishodi, razrada ishoda i razine usvojenosti po razredima i domenama*, prikazani su ishodi, odnosno iskazi o tome što očekujemo od učenika u određenoj domeni/konceptu predmeta na kraju određene godine učenja. Oni su određeni kao poželjna znanja, vještine i stavovi koji napredovanjem u odgojno-obrazovnom sustavu postaju sve složeniji. Svaki je ishod oblikovan kao cjelina koja, uz formulaciju ishoda, uključuje i njegovu razradu, preporuke za njegovo ostvarivanje i opis razina usvojenosti. Razrada ishoda uključuje preciznije određenje aktivnosti i sadržaja u okviru pojedinog ishoda ili skupine ishoda. Opis razina usvojenosti preciznije određuje dubinu i širinu svakog ishoda i opisuju očekivana postignuća učenika na kraju određene godine učenja, čime se olakšava planiranje i provedba vrednovanja. Kao primjer navodimo odgojno-obrazovni ishod za domen *Slušanje i upoznavanje glazbe* za prvi razred osnovne škole (tablica 3).

Ovdje je važno istaknuti kako se kod ishoda u 4. i 5. ciklusu navodi da se glazbeni stilovi, pravci i žanrovi mogu usvajati kronološki (dijakronijski pristup) ili integrativno, savladavanjem različitih glazbenih pojmova (sinkronijski pristup). Izbor dijakronijskog ili sinkronijskog modela uvjetovat će realizaciju navedenog

¹ Ciklusi odgojno-obrazovnog sustava su odgojno-obrazovna razvojna razdoblja učenika koja obuhvaćaju nekoliko godina školovanja tijekom određene odgojno-obrazovne razine. Prvi ciklus obuhvaća predškolsko obrazovanje te prvi i drugi razred osnovne škole. U drugi ciklus uključeni su treći, četvrti i peti razred, a u treći ciklus šesti, sedmi i osmi razred. Gimnazijsko obrazovanje obuhvaća dva dvogodišnja odgojno-obrazovna ciklusa: četvrti odgojno-obrazovni ciklus koji uključuje prvi i drugi razred te peti ciklus koji uključuje treći i četvrti razred.

Tablica 3. Odgojno-obrazovni ishod za domenu Slušanje i upoznavanje glazbe za prvi razred osnovne škole

Na kraju 1. godine učenja i poučavanja predmeta Glazbena kultura, učenik:				
Domena A: Slušanje i upoznavanje glazbe				
Odgojno-obrazovni ishod		Razina usvojenosti		
Razrada ishoda		zadovoljavajuća	dobra	vrlo dobra
A 1.	Slušno prepoznaje najmanje 10 skladbi klasične, tradicijske, popularne, filmske i jazz glazbe i opaža glazbeno-izražajne sastavnice.	Uz učiteljevu pomoć slušno opaža neke glazbeno-izražajne sastavnice.	Uz učiteljevu pomoć slušno opaža većinu/sve glazbeno-izražajne sastavnice.	Uz učiteljevu pomoć slušno prepoznaje najmanje 10 skladbi i opaža većinu/sve glazbeno-izražajne sastavnice.
1.	Slušno prepoznaje najmanje 10 skladbi klasične, tradicijske, popularne, filmske, jazz glazbe i jazz glazbe i opaža glazbeno-izražajne sastavnice: • metar/dobe (pljeskanje, koraćanje tijekom slušanja) • tempo (brz, spor) • visina (visoko, duboko) • dinamika (glasno, tiho) • oblik (isti, različit; dio koji se ponavlja) • boja tona (izvođači (jedan, više-orkestar/pjevački zbor (dječji), pjevački glasovi (dječji, ženski, muški); glazbala (klavir, gitara, violina, truba, bubanj, tradicijska zavičajna glazbala) • melodija (uzlazno, silazno)			

ishoda. Nadalje, pored domene *Slušanje i upoznavanje glazbe*, ponuđena je domena *Izražavanje glazbom i uz glazbu*, uz koju se kao odgojno-obrazovni ishod navodi da učenik ostvaruje različite glazbene aktivnosti u skladu s vlastitim interesima i sklonostima (pjevanje, sviranje, ples i pokret, stvaralaštvo, uporaba IKT-a), pri čemu realizacija ishoda ovisi o sklonostima i sposobnostima učenika te organizaciji procesa učenja i poučavanja.

Poglavlje *Povezanost s drugim odgojno-obrazovnim područjima i međupredmetnim temama i ostalim predmetima*, donosi grafički prikaz odgojno-obrazovnih područja (jezično-komunikacijsko, društveno-humanističko, umjetničko, tjelesno i zdravstveno, tehničko-informatičko, matematičko, prirodoslovno), međupredmetnih tema (poduzetnost, građanski odgoj i obrazovanje, osobni i socijalni razvoj, učiti kako učiti, uporaba IKT-a, zdravlje, održivi razvoj) i predmeta (Hrvatski jezik, Strani jezici, Filozofija, Povijest, Politika i gospodarstvo, Sociologija, Psihologija, Etika, Vjeronauk, Likovna kultura/Likovna umjetnost, TZK, Tehnička kultura, Informatika, Matematika, Fizika, Kemija, Geografija, Priroda i društvo/Biologija) s kojima je moguće povezati nastavu glazbe.

U poglavlju *Učenje i poučavanje nastavnoga predmeta Glazbena kultura i Glazbena umjetnost*, istaknuto je kako se učenje i poučavanje glazbe temelji na obilježjima otvorenoga i humanističkog kurikulumu u kojemu su sve aktivnosti usmjerene prema realizaciji kvalitetnoga, učinkovitog i poticajnog procesa učenja i poučavanja. Slijedi opis aktivnosti u poučavanju i učenju glazbe i to slušanja i upoznavanja glazbe, pjevanja, sviranja te glazbenih igara i stvaralaštva. U nastavku je opisana organizacija odgojno-obrazovnog procesa i specifičnosti rada s učenicima s teškoćama i darovitim učenicima.

U poglavlju pod nazivom *Vrednovanje odgojno-obrazovnih ishoda u nastavnome predmetu Glazbena kultura i Glazbena umjetnost* navodi se kako su u svim domenama predmeta Glazbena kultura/Glazbena umjetnost prisutni sljedeći pristupi vrednovanja: *vrednovanje za učenje* koje se odvija za vrijeme samoga procesa učenja i poučavanja, *vrednovanje kao učenje* koje potiče učenike na praćenje, refleksiju i samovrednovanje vlastitoga učenja te *vrednovanje naučenoga* odnosno usvojenih znanja, vještina i stavova koje se usklađuje s definiranim odgojno-obrazovnim ishodima kurikulumu predmeta, razradom ključnih sadržaja ishoda i različitih razina usvojenosti. Obvezni elementi vrednovanja su slušanje i upoznavanje glazbe, aktivnosti u učenju i poučavanju glazbe te razumijevanje glazbe u kontekstu. Elementi vrednovanja usklađeni su s jasno određenim odgojno-obrazovnim ishodima (tablica 4).

Tablica 4. Elementi vrednovanja po domenama predmeta

SLUŠANJE I UPOZNAVANJE GLAZBE	AKTIVNOSTI U UČENJU I POUČAVANJU GLAZBE	RAZUMIJEVANJE GLAZBE U KONTEKSTU
<i>opažanje, razlikovanje i analiziranje glazbeno-izražajnih sastavnica (ovisno o dobi učenika, odnosno razredu/ ciklusu/razini)</i>	<i>uključenost učenika u realizaciju zajedničkih glazbenih aktivnosti</i>	<i>razumijevanje uloge glazbe kroz povijest i u svakodnevnome životu te povezivanje glazbe s drugim umjetnostima i razvojem znanosti</i>
<i>slušno identificiranje obilježja različitih vrsta glazbe i djela te predstavnika glazbeno-stilskih razdoblja (ovisno o dobi učenika, odnosno razredu/ ciklusu/razini)</i>	<i>individualna glazbena aktivnost učenika (ne ocjenjuje se kao vještina)</i>	<i>razumijevanje društveno-povijesnih i kulturnih uvjeta razvoja različitih vrsta glazbe, opažanje njihovog međusobnoga utjecaja i prožimanja</i>
<i>slušno prepoznavanje i imenovanje određenoga broja skladbi/skladatelja (ovisno o dobi učenika, odnosno razredu/ ciklusu/razini)</i>	<i>posjet kulturno-glazbenim ustanovama/događanjima u sudjelovanje u glazbeno-kulturnome životu škole i zajednice</i>	<i>osobni osvrt na glazbu u prilagođenom ili autentičnom okruženju (u pisanom ili usmenom obliku)</i>

Elementi u učenju i poučavanju glazbe koji se ne ocjenjuju brojčano su: poznavanje notnog pisma, razina glazbene izvedbe (vještina pjevanja/sviranja) te verbalne informacije o glazbi koje nisu povezane sa slušnim iskustvom učenika (npr. životopisi skladatelja). Učenike koji su u određenim aktivnostima (slušna analiza, pjevanje, sviranje, glazbeno stvaralaštvo) postigli iznimnu razinu, može se vrednovati i brojčanom ocjenom.

Svrha *izvješćivanja* je pravodobna, jasna i točna povratna informacija učenicima, roditeljima i učiteljima o postignućima u svim domenama, ali i o napredovanju u razvoju socijalnih, komunikacijskih i metakognitivnih vještina. U prvome odgojno-obrazovnom ciklusu nema brojčanih ocjena, a postignuća se opisuju na ljestvici od tri stupnja: potrebna podrška, u skladu s očekivanjima, iznimno u odnosu na očekivanja. Učenička postignuća u drugome odgojno-obrazovnom ciklusu kvalitativno se opisuju na isti način kao u prvome ciklusu, uz dodatno vrednovanje brojčanom ocjenom. U trećem, četvrtom i petom odgojno-obrazovnom ciklusu određuju se zaključne brojčane ocjene.

Zaključna (pr)ocjena postignuća učenika u učenju i poučavanju glazbe proizlazi iz jasno određenih i razrađenih odgojno-obrazovnih ishoda. Davanje važnosti pojedinoj domeni u donošenju zaključne (pr)ocjene treba biti u suglasju s zastupljenošću domena u učenju i poučavanju glazbe kroz odgojno-obrazovnu vertikalu.

Posljednje poglavlje, *Dodatak*, donosi popis preporučenih skladbi, pjesama/ brojalica i glazbenih igara.

Zaključak

Stvaranjem Prijedloga Nacionalnog kurikulumu nastavnoga predmeta Glazbena kultura i Glazbena umjetnost pokušala se povezati cjelokupna odgojno-obrazovna vertikalna, odnosno nastava glazbe od osnovne do srednje škole i time postići logičnost i integrativnost sadržaja učenja i poučavanja, definiranja ishoda i razina njihove usvojenosti. Još jedna novost ovoga kurikulumu je da se učiteljima u gimnazijskoj nastavi glazbe nudi mogućnost izbora između dijakronijskog i sinkronijskog modela te da se, pored domene *Slušanje i upoznavanje glazbe*, nudi i domena *Izražavanje glazbom i uz glazbu*, pri čemu realizacija ishoda ovisi o sklonostima i sposobnostima učenika te organizaciji procesa učenja i poučavanja.

Nadalje, evidentne su velike razlike u strukturi i sadržaju navedenih dokumenata. Što se tiče područja ocjenjivanja i vrednovanja učeničkih postignuća, niti jedan od dokumenata ne predviđa ocjenjivanje izvođenja glazbe, već se ocjenjuje područje upoznavanja glazbe i uočavanja glazbenih sastavnica.

Međutim, ono što je sporno odnosi se na izbor domena/koncepata predmeta Glazbena kultura i Glazbena umjetnost, koje čine gradivnu strukturu predmeta i protežu se kroz cijeli period proučavanja predmeta. Pored domena nazvanih *Slušanje i upoznavanje glazbe* te *Izražavanje glazbom i uz glazbu*, sugerira se domena *Glazba u kontekstu* koja se odnosi na razumijevanje glazbe u društveno-povijesnome i kulturnome kontekstu. Ovdje se može postaviti pitanje opravdanosti uvođenja odnosno izdvajanja takve domene budući da niti jedna glazba ne postoji izvan konteksta.

Reimer, kao jedan najznačajnijih predstavnika *estetske* filozofije glazbenog obrazovanja, isticao je kako je glazba *a priori* lijepa umjetnost, kako je njezina priroda i vrijednost inherentna neposrednim, autonomnim estetskim objektima te kako takva *estetska* koncepcija odgovara prirodi bilo koje proučavane glazbe. On smatra da se svim glazbama treba pristupiti na *estetski* način, da „svako glazbeno djelo, bez obzira na njegovo kulturno porijeklo, treba proučavati zbog njegovih *umjetničkih*, *estetskih* vrijednosti, koje uključuju, ali nadilaze bilo kakve kulturne aluzije” (Reimer, 2003, 145). On čak smatra da se riječi *glazbeno*, *umjetničko*, *intrinzično* uvijek trebaju rabiti kao zamjena za riječ *estetsko* jer one označavaju isti pojam (Reimer, 2003, 13). Reimer, stoga, odvaja glazbu od konteksta u kojemu se ona stvara i reproducira, pa je takva filozofija nužno normativna i redukcionistička. Ona zanemaruje činjenicu da je glazba specifičan oblik ljudske aktivnosti te da se stil pojedine glazbene kulture ne može svesti samo na objektivne osobine glazbenog materijala, već uključuje čitav sustav vjerovanja, pojmova i načela potrebnih za stvaranje i slušanje određenih tonova na određeni način.

Uočavajući nedostatak pozornosti koju zapadna umjetnička tradicija pridaje društveno konstruiranom značenju glazbe od strane slušatelja, kasnih osamdesetih godina 20. stoljeća Elliott postavlja temelj *praksijalne* filozofije glazbenog obrazovanja (1990). Takva filozofija polazi od ideje da, iako u svakoj kulturi postoji

glazba, glazba nije univerzalan jezik jer se rijetko događa da ljudi iz jedne kulture neposredno shvaćaju, procjenjuju glazbu druge, udaljene im kulture ili uživaju u njoj. Glazba je ono što ljudi rade, ono što ljudi jesu. Glazba nije objekt, već ljudska praksa. Kako ističe Elliott, „termin *praksijalan* naglašava da se glazba treba shvaćati u odnosu prema značenjima i vrijednostima koje su izražene tijekom stvaranja i slušanja glazbe u specifičnim kulturnim kontekstima” (1995, 14).

Za potpuno razumijevanje glazbenog djela potrebno je, osim percipiranja intrinzičnih, objektivnih osobina glazbenog djela, percipirati i društveno-povijesno determinirane pojmove i očekivanja koji posreduju u takvoj percepciji. Najkraće rečeno, za potpuno razumijevanje glazbenog djela potrebno je shvatiti njegova *inherentna* i *konotirana* glazbena značenja (Green, 2006, 102-103). *Inherentno* značenje predstavlja manje ili više objektivnu definiciju glazbe, stvarne glazbene osobine djela, odnosno njegovu glazbenu sintaksu. Za razliku od toga, *konotirano* značenje sastavljeno je od brojnih neglazbenih konotacija: društvenih, kulturnih, religijskih i političkih. Budući da svako glazbeno iskustvo sadrži i *inherentne* i *konotirane* aspekte glazbenog značenja, ni jedna se glazba ne može percipirati kao glazba u društvenom vakuumu. Slijedom rečenog upitna je opravdanost postojanja zasebne domene *Glazba u kontekstu* budući da niti jedna glazba ne postoji izvan svoga konteksta stvaranja i izvođenja.

Kako bi se istražile reakcije učitelja primarnog obrazovanja i učitelja glazbe o Prijedlogu Nacionalnog kurikulumu nastavnoga predmeta Glazbena kultura i Glazbena umjetnost te korigirali eventualni nedostaci i nejasnoće, bilo bi zanimljivo istražiti njihove stavove o navedenom dokumentu te njegovoj implementaciji u nastavni proces.

Literatura

- Boal-Palheiros, Graça M. & Hargreaves, David J. (2001). Listening to music at home and at school. *British Journal of Music Education*, 18, 103-118.
- Bray, David. (2000). An examination of GCSE music uptake rates. *British Journal of Music Education*, 17, 79-89.
- Elliott, David J. (1995). *Music Matters: A New Philosophy of Music Education*. New York: Oxford University Press.
- Elliott, David J. (1990). Music as Culture: Toward a Multicultural Concept of Arts Education. *Journal of Aesthetic Education*, 24, 147-166.
- Green, Lucy. (2006). Popular Music Education in and for itself, and for 'other' Music: Current Research in the Classroom. *International Journal of Music Education*, 24, 101-118.
- Harland, John, Kinder, Kay, Lord, Pippa *et al.* (2000). Arts Education in Secondary Schools: Effects and Effectiveness. Slough: National Foundation for Educational Research.
- Lamont, Alexandra, Hargreaves, David J., Marshall, Nigel A. & Tarrant, Mark. (2003). Young people's music in and out of school. *British Journal of Music Education*, 20, 229-41.
- Nastavni plan i program za gimnazije. Glazbena umjetnost.* (1999). Zagreb: Glasnik Ministarstva prosvjete i sporta Republike Hrvatske.
- Nastavni plan i program za osnovnu školu.* (2006). Zagreb: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa.

North, Adrian C., Hargreaves, David J. & O'Neill, Susan A. (2000). The importance of music to adolescents. *British Journal of Educational Psychology*, 70, 255-272.

Reimer, Bennett. (2003). *A Philosophy of Music Education*. (3rd ed.). Englewood Cliffs, NJ.: Prentice-Hall.

Rojko, Pavel (2001). Povijest glazbe/glazbena umjetnost u glazbenoj školi i gimnaziji. *Tonovi. Časopis glazbenih i plesnih pedagoga*, 1/2, 3-19.

Ross, Malcolm. (1995). What's wrong with school music? *British Journal of Music Education*, 12, 185-201.

dr Snježana Dobrota

Music Classes in the Context of the Comprehensive Curriculum Reform in Croatia

Summary

The theoretical background of the research is based on a review of relevant literature on teaching music and its influence on the development of musical taste and criteria for evaluation of quality musical works. The aim of this research is to compare the existing curriculum of Music Culture (The curriculum for primary schools, 2006) and Music Art (The curricula for high schools – Music Art, 1999) with the Proposal of the National Curriculum of the subject Music Culture and Music Art (2016), which results from the Comprehensive curriculum reform. In order to achieve this goal, the following research questions are formulated: (1) to establish the differences in the structure and content of those documents; (2) to investigate changes in the assessment and evaluation of students' achievements. The contribution of this research is based on a complete (whole) presentation of the Proposal of the National Curriculum of the subject Music Culture and Music Art as a document that covers the entire educational vertical, from the first grade of elementary school to the fourth grade of high school, resulting in a logic and integrity of teaching and learning content, defining outcomes and their level of adoption. The paper suggests the possibility of new researches in the direction of investigating the teachers' attitudes toward the new curriculum and their qualifications for its implementation.

Key words: music classes, curriculum, the Comprehensive curriculum reform.